

WYTYCZNE WSKAZUJĄCE KIERUNEK ROZWOJU DLA SZKÓŁ PRZYJAZNYCH SPOŁECZEŃSTWU, KLIMATOWI I ŚRODOWISKU

Opracowanie Zespołu do spraw Edukacji Klimatycznej

Szkoła jako centrum edukacji o klimacie i środowisku rozwija uważność na naturę, sprawczość i praktyczne umiejętności niezbędne na zielonym rynku pracy, łącząc edukację z organizacją placówki, jej infrastrukturą i otoczeniem. Przestrzeń szkoły i interakcje z nią kształtują proces uczenia się, m.in. poprzez analizę skutków działań i modelowanie zachowań. Współczesna edukacja musi być wiarygodna, zwłaszcza w dobie szerokiego dostępu do informacji. Szkoły wpływają na klimat i środowisko, dlatego zrównoważone zarządzanie zasobami może wspierać walkę z kryzysem klimatycznym i środowiskowym oraz poprawiać zdrowie uczniów, nauczycieli i pracowników.

Wyznaczone kierunki rozwoju dla szkół podzielone zostały na sześć sekcji:

1. Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii

- a. Wykonanie profesjonalnego audytu energetycznego budynku i przygotowanie planu inwestycji uwzględniającego poniższe kwestie.
- b. Termomodernizacja budynków i efektywne systemy grzewcze. Skuteczna wentylacja z odzyskiem ciepła wymiana okien i drzwi na energooszczędne. Zastosowanie nowoczesnych pomp ciepła, inwestycja w inteligentne systemy zarządzania energią sterowane czujnikami CO₂ i wilgotnością.
- c. Energooszczędne oświetlenie, sprzęty elektroniczne i AGD.
- d. Wyświetlanie parametrów pomiarów (np. zużycia energii) w widocznych dla uczniów miejscach w celach edukacyjnych. Umiejscowienie infrastruktury energetycznej (w formie tablic informacyjnych) również w widocznych miejscach, zarówno dla uczniów, jak i rodziców.

2. Zielono-niebieskie gospodarowanie

- a. Oszczędne urządzenia sanitarne. Instalacja perlatorów w kranach, spłuczek o podwójnym działaniu, pryszniców o niskim przepływie, systemu wykorzystania wody wielokrotnego użytku. Promocja kranówki do picia - instalacja źródełek na korytarzach.
- b. Zielono-niebieskie zagospodarowanie terenu wokół szkoły w celu poprawy mikroklimatu i podniesienia jakości życia, zwiększenia bioróżnorodności na terenie i wokół szkoły. Zwiększenie terenów biologicznie czynnych. Promocja bezemisyjnych form spędzania przerw, w tym aktywności fizycznej i spędzania czasu na zewnątrz.

- c. Nawadnianie zieleni. Stosowanie systemów nawadniania kropelkowego lub innych metod minimalizujących zużycie wody. Wybór naturalnych metod pielęgnacji zieleni.
- d. Ustawienie tablic edukacyjnych wyjaśniających znaczenie błękitno-zielonej infrastruktury w obrębie uczelni.

3. Infrastruktura edukacyjna

- a. Tworzenie przestrzeni przyjaznych środowisku, otwartych także dla społeczności lokalnej. Angażowanie przez uczniów i nauczycieli lokalnej społeczności w działania na rzecz środowiska i klimatu.
- b. Organizacja przestrzeni pracowni szkolnych oraz planowanie zakupów sprzętu edukacyjnego w kierunku zintegrowanych pracowni łączących zajęcia przyrodnicze, informatyczne i humanistyczne (STEAM i living lab), umożliwiającym m.in. pracę projektową.
- c. Wykorzystanie wyników projektów uczniowskich do współtworzenia infrastruktury i wyposażenia szkoły: np. rozwiązań technologicznych jak aplikacje, czujniki pomiaru wilgotności, jakości powietrza, baz danych, technicznych jak karmniki, pojemniki, kosze do segregacji odpadów etc.

4. Gospodarka odpadami

- a. Minimalizacja ilości odpadów. Ograniczenie zużycia papieru. W przypadku realizacji konferencji, wykładów, imprez szkolnych wprowadzenie zasad: zero waste oraz zero plastiku.
- b. Segregacja odpadów. Wdrożenie systemu segregacji odpadów na terenie szkoły, edukacja uczniów i personelu w zakresie łańcucha wartości i prawidłowej segregacji.
- c. Kompostowanie odpadów organicznych. Kompostowanie odpadów zielonych (np. liści, trawy) i resztek jedzenia.
- d. Ograniczenie zużycia jednorazowych produktów. Promowanie używania wielorazowych naczyń, sztućców, butelek na wodę.
- e. Zielone zamówienia.

5. Transport i mobilność

- a. Promowanie zrównoważonego transportu. Stworzenie systemu zachęt dla uczniów i pracowników do korzystania z komunikacji publicznej, rowerów, chodzenia pieszo. Zapewnienie stojaków rowerowych, w bezpiecznym miejscu pod dachem przy szkole.
- b. Organizacja transportu na terenach przyszkolnych. Przestrzeń do współpracy samorządów ze szkołami w celu zarządzania ruchem ulicznym w obszarach przyszkolnych np. wprowadzenie wyłączenia czy ograniczenia ruchu na ulicy bezpośrednio przy szkole (co najmniej w godzinach rozpoczynania i kończenia godzin lekcyjnych).

- c. Wsparcie Ministerstwa Edukacji Narodowej, czy Ministerstwa Klimatu i Środowiska w postaci stworzenia punktu kontaktowego dla szkół, który koordynowałby i pośredniczył w kontaktach pomiędzy szkołami, a urzędami. Podpisanie listów intencyjnych z chętnymi do współpracy samorządami.
- d. Walka z wykluczeniem transportowym (w gminach wiejskich).

6. Szkolna stołówka

- a. Sezonowe i lokalne produkty. Układanie menu z uwzględnieniem sezonowych i lokalnych produktów. Wybieranie produktów wytwarzanych w sposób zrównoważony np. produkty z certyfikatami.
- b. Zwiększenie spożycia warzyw i owoców, nasion roślin strączkowych, żywności nieprzetworzonej, ograniczenie spożycia mięsa. Promowanie dań wegetariańskich i wegańskich. Wprowadzenie bezmięsnych piątków oraz możliwości wyboru wysokiej jakości dania wegańskiego na co dzień.
- c. Minimalizacja marnotrawstwa żywności. Monitorowanie odpadów w celu minimalizacji marnotrawstwa żywności, wdrożenie działań zapobiegawczych.

Kluczowym elementem wsparcia może być **promocja modelowych** szkół – docelowo przynajmniej jednej w każdym województwie. Warto rozważyć wprowadzenie systemu certyfikacji placówek edukacyjnych w zależności od ich działań na rzecz neutralności klimatycznej i pozytywnego wpływu na środowisko, a także wyróżnianie gmin i samorządów wspierających edukację klimatyczno-środowiskową. Wskazujemy na konieczność podjęcia **działań integrujących inicjatywy** realizowane przez MEN i jego departamenty, inne resorty (MKiŚ, MC, MFiPR) i podlegające im instytucje (m.in. NFOŚiGW, WFOŚ) w celu stworzenia koszyka wsparcia finansowego dla realizacji koncepcji szkoły przyjaznej klimatowi i środowisku.

Rekomendujemy opracowanie **mapy drogowej**, która posłuży jako praktyczny przewodnik dla szkół i organów prowadzących w procesie transformacji w kierunku placówki przyjaznej społeczeństwu, klimatowi i środowisku. Dokument ten powinien zawierać opisy kluczowych obszarów, przykłady sprawdzonych rozwiązań wdrożonych w różnych szkołach oraz wskazówki, które pomogą każdej szkole i jej organowi prowadzącemu opracować własną strategię transformacji w kierunku placówki przyjaznej społeczeństwu, klimatowi i środowisku, dostosowaną do lokalnych warunków i możliwości.

Członkowie Zespołu ds. Edukacji Klimatycznej